

Сьогодні
01.10.2024


Урок №18



Групи за вживанням. Загальноновживані слова



Мета: дати поняття про загальноновживані слова, познайомитися з особливостями використання діалектних і просторічних слів; розвивати гнучкість мислення учнів; визначати роль і доречність використання діалектних та просторічних слів, їх стилістичну функцію; дотримуватись лексичних норм української літературної мови, формувати себе як мовну особистість.



Дзвонить дзвоник, не стихає,
Школярів усіх скликає:
«Гей, до класу поспішайте,
На місця свої сідайте!»



Сядьте зручно, заплющте оченята та уявіть веселку, зокрема, як граються, переливаються її кольори, уявіть себе серед цих барв. Який у вас настрій?



Перевірка домашнього завдання



Запишіть сьогоднішню дату

Класна робота

емпàтія



Вправа 113. Прочитайте слова. Чи всі вони для вас зрозумілі?

Якими словами ви послуговуєтеся найчастіше? Чи можна їх
назвати

загальноновживаними? Обґрунтуйте свою думку. З'ясуйте значення

Урок, хата, яфина, діброва, промінь
слово, плай, нігілізм, аскофен, діагноз
поле, афікс, історія, ранок, сніданок.

?



1. Які слова називають загальноновживаними?
2. Чому в мові є слова обмеженого вживання?
3. Для чого використовують діалектну лексику?
4. Чи збагачує наше мовлення сленг?
5. На вашудумку, в офіційних ситуаціях можна послуговуватися просторічними словами?



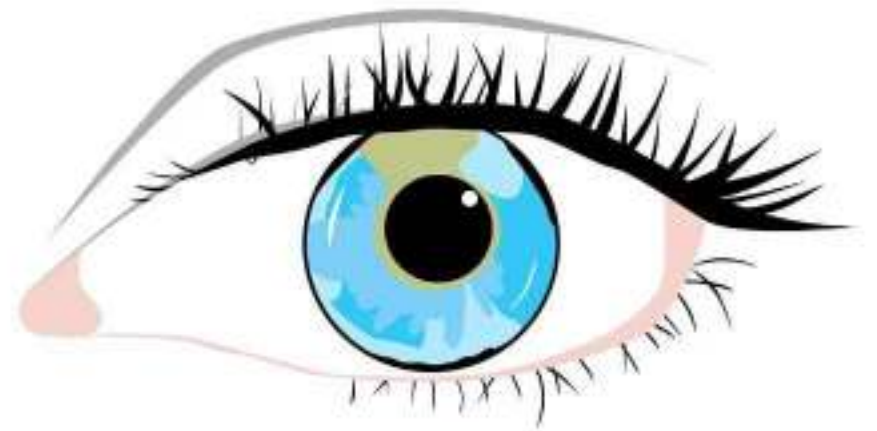
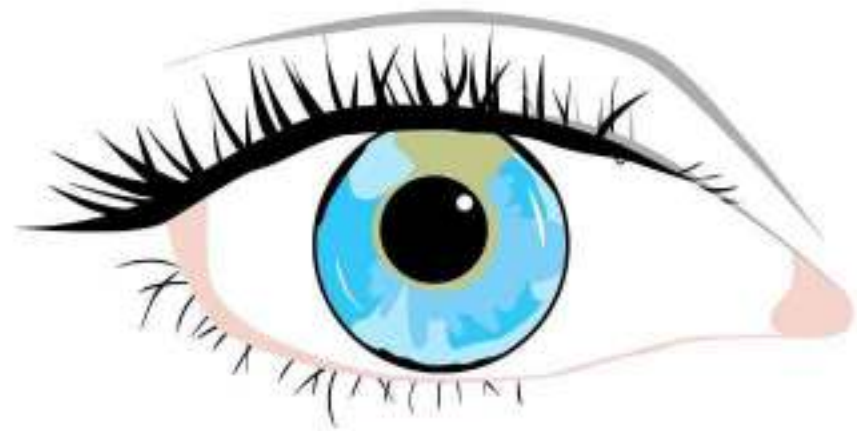
Відповідно до запитань
сформулюйте особисті
шіпі



Вправа 114. Розгляньте таблицю. Складіть за її змістом розповідь про групи слів за вживанням. Доповніть її власними прикладами (усно). Висловіть припущення, чому окремі слова називають словами / лексикою

Групи слів за вживанням

| Загальноновживані слова | | |
|--|---|---|
| Загальноновживані слова | Слова, які використовують усі люди незалежно від фаху, місця проживання | <i>родина, неділя; красивий, легкий; ходити, говорити</i> |
| Слова обмеженого вживання | | |
| Професійні слова (професіоналізми) | Слова, якими користуються представники тільки певної професії | <i>баланс, кредит</i> (з мовлення банкірів); <i>бланширування, шинкування</i> (з мовлення кухарів) |
| Діалектні слова (діалектизми) | Слова, якими користуються мешканці певних територій | <i>мешти</i> (туфлі), <i>філіжанка</i> (чашка) |
| Сленг (сленгізми) | Слова, які використовують представники різних груп. Сленг здебільшого використовують у текстах розмовного і художнього стилю. У літературній мові такі слова набувають емоційного забарвлення | молодіжний сленг: <i>мажор</i> (син заможних батьків), <i>юзер</i> (комп'ютерний користувач), <i>лайк</i> (уподобайка), <i>троль</i> — користувач-провокатор; професійний сленг: <i>арта</i> (артилерійський обстріл), <i>бронік</i> (бронежилет) (з мовлення військових) |



Впр.115. Розподіліть подані слова на три групи. За потреби зверніться до

Загальновживані - чай, телефон, кукурудза, акустика, м'яч, дерево, намисто, прикраса, алфавіт, квітка, книжка. Професійні – гранка, мартен, клавішник, акустика, шпулька, пальпація. Діалектні – гербата, кичера, папушоя, бальон, пацьорки, бонбончик.



Вправа 116. Ознайомтеся зі змістом таблиці. Складіть розповідь про стилістично забарвлені слова. Використовуйте власні приклади для ілюстрування теоретичних положень

Стилістично забарвлені слова

Стилістично забарвлені слова — слова, які використовують лише в певних стилях.

| Наукова лексика | Політична лексика | Розмовна лексика |
|----------------------------------|-------------------------------|---|
| <i>хімія, радіус, орфографія</i> | <i>депутат, мітинг, закон</i> | <i>мобілка, балакати, лахматий, байдикувати</i> |



Вправа 117. Визначте, у мовленні представників яких професій наявні подані слова. У процесі вивчення яких предметів ви їх використовуєте? Із трьома словами складіть речення

Меридіан, паралель, рівнина, корисні копалини, океан - географ; повість, оповідання, вірш, байка, роман - письменник; цифра, число, множини, від'ємник, ділення - математик; нота, сольфеджіо, опера, арія, пісня - музикант; століття, гетьман, подія, війна, революція - історик; мольберт, фарба, олівець, натюрморт, пейзаж - художник



Вправа 118. Визначте, про яку групу слів за вживанням ідеться в

У різних регіонах можуть говорити по-різному. Наприклад літературною нормою є гойдалка, гриби й курча, а на Поліссі (північ України) можна почути ореля, губи й пуленя. Або, скажімо, те, що більшість із нас знають як плічка, вішак, вішалку, на Харківщині, Донеччині та Луганщині назвуть тремпель.

По-літературному туфлі, та корінні галичани так не скажуть, бо у них є мешти (За А. Левковою).

Пригадайте, чи траплялися у вашому житті ситуації, коли ви не могли зрозуміти співрозмовників / співрозмовниць тому, що вони

послугувалися діалектизмами. Розкажіть про це.

Висловлення, для чого письменники / письменниці використовують

діалектизми в творах. Наведіть приклади таких творів.



Вправа 119. Прочитайте текст. Схарактеризуйте в ньому групи слів за вживанням. Що нового ви дізналися з тексту? Запропонуйте заголовок до нього.

Емпатія — це здатність розуміти емоційний стан іншої людини та співпереживати їй.

Якщо я бачу, що тобі погано, я приходжу і кажу:

- Слухай, мені здається, що тобі погано.
- Так, мені погано. У мене дещо сталося.
- Мені шкода. Співчуваю тобі. Що я можу для тебе зробити?

Це приклад вияву нормальної органічної емпатії (За М. Пемещук, І. Полудьонним).



- Усі навколо працюють, а одна дитина сидить без діла.
- Діти граються, а одна дитина стоїть осторонь з похмурим обличчям.
- Дитина плаче, а поряд однолітки сміються.



Проаналізуйте мовлення однокласників / однокласниць: яких слів — загальноновживаних чи обмеженого вживання — у ньому більше. Чому? Чи траплялися в мовленні стилістично забарвлені слова?

53 Якщо так, то визначте доречність використання їх.



Вправа 121. Прочитайте текст. Висловіть міркування, між ким відбувалося

У парку під розлогим багряно-золотим кленом сиділи на лавочці двоє.

— Підемо сьогодні на паті? Френди обіцяли поставити новий хорор про зомбі. Там у кінці...

Так, не будь спойлером, а то забаню. Яке там паті! У мене завтра дедлайн: домашки треба здавати. А з компом повний баг. Чи вінда стара, а може, трояна запустили. Я в харді не рубаю.

Ти погугли. Чи попроси Макса, зайти в аську. Або в Інстаграм. Там у нього блог. Хештег знаєш? Пошукай його пост про нові девайси... До речі, він на хабі про нові софти й дрова такі речі розказував...

Бідні діти! — бабця Зиновія співчутливо похитала головою. — За навчанням і в лазню ніколи сходити. Сидять у своїх комірках без днів... (За О.

Що, на вашу думку, спричинило непорозуміння? До якої групи слів за вживанням належать виділені слова? Доберіть до них загальновживані відповідники.

Вправа 122. Виберіть правильні, на вашу думку, твердження.

- ✓ Сленг призводить до примітивного спілкування.
- ✓ Сленг допомагає подолати буденність, виокремлює з-поміж інших.
- ✓ Сленг має певні межі застосування й не може бути основою культури.
- ✓ Сленг допомагає зробити спілкування цікавішим.
- ✓ Сленг застосовують через бідний словниковий запас



Вправа 123. Доберіть до просторічних слів загальновживані
відповідники.

Складіть із ними словосполучення. У яких ситуаціях

Витрішки – витріщання очей; голосина – сильний голос;
кебета – здібність, уміння; каламут – неприємність,
сварка;
комизиться – вередувати, капризувати; припхався –
прибути



Чи на всі запитання, поставлені на початку уроку, ви знайшли відповіді? Які емоції виникли у вас під час уроку? Що вас зацікавило найбільше?





Виконайте письмово вправу 124 (друге завдання), вивчити напам'ять теоретичний матеріал: впр 114, 116.

Короткий запис у щоденник с.54 впр.124 (II).

Рефлексія «Яблучний настрій». Обери емотикон, який відповідає твоєму настрою в кінці уроку

